

úpravu politických stran jako faktor vývinu stranického systému SR“, kde zejména kriticky poukázal na účelové změny volebního zákona v roce 1998 a její praktické důsledky a zabýval se rovněž i otázkami financování slovenských politických stran. „Vývoj Právní úpravy politických stran v ČR“ předestřel J. Kudrna, který se soustředil nejen na legislativu v oblasti práva politických stran, nýbrž přihlédl i příslušné volební zákony. Tento blok příspěvků a zároveň celou konferenci zakončil svým vystoupením J. Sovinský, který pojednal o „Právní úpravě politických stran v ČR“.

Domnívám se, že konference byla velmi zajímavá, a to zejména díky precizní organizaci jejích pořadatelů (Ústav státu a práva SAV a Nadace Fridricha Eberta). Přínosná byla rovněž skutečnost, že své názory mohli vzájemně konfrontovat právníci i politologové, akademičtí pracovníci i politici, teoretici i praktikové. Dodejme, že z konference bude vydán sborník, takže s jednotlivými příspěvky se bude moci seznámit i širší odborná a laická veřejnost, a to na Slovensku i v České republice.

Vojtěch Šimíček

Svoboda a rovnost v soudobých ústavách

(Pocta profesoru Šamalíkovi)

Při příležitosti uplynulého významného životního pětasedmdesátiletého jubilea předního českého právního teoretika, politologa a právního sociologa uspořádalo České sdružení pro právní a sociální filozofii (IVR) dne 10. prosince 1999 v zasedací síni Ústavu státu a práva AV ČR slavnostní zasedání, při němž prof. JUDr. František Šamalík, DrSc. přednesl přednášku na téma „Svoboda a rovnost v soudobých ústavách“, ve které shrnul své názory a stanoviska k této problematice vyslovené již v celé řadě svých vědeckých prací i přednášek.

Přednášce předcházelo shrnutí základních

životopisných údajů a celoživotního vědeckého přínosu prof. Šamalíka, které provedl předseda Českého sdružení IVR JUDr. Jiří Klabouch, DrSc. K barvitému a vědecky plodnému životu Františka Šamalíka je třeba zmínit alespoň některá základní data. Narodil se 28. prosince 1923 v Kuničkách na Blanensku. Původně se vyučil soustružníkem kovů a v letech 1939-1945 pracoval v Minervě Boskovice, později v letech 1947-1950 v Adamovských strojárnách. V letech 1953-1958 byl redaktorem Nové myslí a v letech 1959-1961 deníku Práce. V té době současně studoval na Právnické fakultě UK v Praze a po jejím absolvování působil v letech 1961-1969 jako její pedagog (od roku 1964 jako docent) na katedře obecné teorie státu a práva. Vzhledem k tomu, že v liberálním období konce 60. let vystupoval jako teoretik reformního hnutí, byl v roce 1970 vyloučen z KSČ, do které vstoupil již v roce 1945, a musel odejít z právnické fakulty i pedagogického a vědeckého života. Až do roku 1989 pak byl bez zaměstnání a patřil k zakládajícím členům Charty 77. Po listopadu 1989 se mohl znovu plně vrátit do vědeckého i politického života. V roce 1990 byl jmenován profesorem Právnické fakulty UK a stal se pracovníkem Ústavu státu a práva AV ČR v Praze. V roce 1989-1991 byl členem Klubu za demokratický socialismus Obroda a v letech 1990-1992 poslancem Sněmovny národů Federálního shromáždění. Od roku 1990 také působil jako předseda Čs. společnosti pro politické vědy. Prof. Šamalík je autorem mnoha právně teoretických, právně sociologických a politologických studií publikovaných v odborných časopisech, knižně i v samizdatu. Svě první teoretické práce napsal již v 60. letech: Právo a společnost (1965) a Člověk a instituce (1967). Po roce 1970 mohly jeho práce vycházet omezeně pouze v samizdatu (např. práce Československý problém vydaná pod pseudonymem A. Ostrý). Jeho teoretické práce psané do „šuplíku“ pak mohly vyjít až po roce 1990. Jsou to zejména práce Právní stát contra stalinismus (1991), O pod-

statě a zákonech politiky (1992), O politické společnosti (1994) a Občanská společnost v moderním světě (1995).

Ve své přednášce se prof. Šamalík zaměřil na základní okruhy problematiky spojené s rovností a svobodou v moderní společnosti. Položil si především otázku, z jakých duchovních proudů vycházejí tyto základní hodnotové principy moderních ústav a jaké důsledky s sebou přinesou prosazující se globalizační trendy. Plasticky vykreslil přístupy osvícenství, liberalismu, konzervativismu a socialismu k rovnosti a svobodě, včetně rozštěpu rovnosti a svobody v 19. století. Významný je z tohoto pohledu vztah státu a občana, aby zajišťoval svobodu občana, a koncept sociálního státu jako smíření nerovnosti. Řada autorů se pak pokusila o sloučení rovnosti a svobody (Giddens, Rawls), a to zejména konceptem rovnosti příležitostí a koncepty sociální spravedlnosti. S prosazováním celosvětových globalizačních tendencí však vzniká otázka, co se stane s těmito hodnotovými principy v globálních státech a v globální občanské společnosti. Lze vůbec tyto principy vnucovat i jiným kulturám odlišným od euroamerické kultury? Je náš model demokracie modelem univerzálním? Nepůjde ve všech těchto případech o kulturní imperialismus euroamerické kultury?

Polemicky formulovaný závěr přednášky vyvolal návazně více než hodinovou diskusi, do které se zapojili v podstatě všichni přítomní posluchači. Mezi posluchači byli zastoupeni představitelé právní vědy, právní a sociální filozofie, politologie a právní sociologie z pražských a brněnských vysokoškolských a vědeckých pracovišť. Prof. Šamalík na diskusní příspěvky s položenými otázkami bezprostředně argumentačně reagoval a na závěr diskusi celkově shrnul. Slavnostní zasedání k počtě životního jubilea prof. Šamalíka ukončil předseda Českého sdružení IVR JUDr. Klabouch, který poděkoval přítomným za aktivní zájem a popřál jubilantovi do dalších let hodně zdraví a tvůrčích podnětů.

Miloš Večeřa

Aktuálnost změn Ústavy České republiky

Dne 24. 11. 1999 se uskutečnila konference na téma „Aktuálnost změn Ústavy České republiky“, kterou zorganizovala katedra ústavního práva a politologie PrF MU a Mezinárodní politologický ústav MU za přispění Nádace K. Adenauera.

Je jistě zajímavé, že aktivní účasti na tomto fóru využili přední odborníci v oblasti ústavního práva právnických fakult, Ústavního soudu, členové Poslanecké sněmovny, Senátu, Úřadu vlády, Kanceláře prezidenta republiky a Ministerstva zahraničních věcí České republiky.

Úvodní referát přednesl a celou konferenci moderoval J. Filip. Nastínil nejprve důvody, zdroje, inspirace, příčiny a představy o přínosu připravovaných změn. Konstatoval, že Ústava ČR platí téměř sedm let. Její přednosti i nedostatky nespočívají v délce trvání, ale v tom, jak napomohla fungování demokratických institucí a mechanismů řešení konfliktních situací. Jak napsal T. Marshall, soudce NS USA k 200. výročí Ústavy USA, že „skutečným zázkatem nebylo zrození Ústavy, nýbrž její život“. Obdobně bychom měli, i když z kratší perspektivy, hodnotit Ústavu ČR.

Byla do ní vtělena určitá koncepce, tato Ústava spolu s Listinou základních práv a svobod jasně řekla, že není možný návrat totality, že je třeba vytvořit prostředky pro ochranu menšiny před tyraníí většiny, že je třeba vytvořit pravidla, která by bránila byrokratickému exekutivnímu aparátu, aby si přisvojil více moci než mu v demokratickém systému náleží. Moc je distribuována mezi více orgánů, které jsou nuceny spolupracovat, jsou na sebe vázány a vzájemně se omezují. Jestliže přesto dochází k návrhu na změnu Ústavy ČR, nutno si položit otázku, zda jsou potřebné a zda je pro ně ta pravá chvíle.

V rámci dopoledního programu vystoupili se svými příspěvky za Poslaneckou sněmovnu K. Kühnl: „Ústava mezi Scyllou strnulosti